

Vehaya: Raining Down Schar V'Onesh

I. The Connection to Shema

1. סידור (אשכנז) - קריאת שמע

וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֱלֹהֵי-מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר הִ' אֱלֹהֵיכֶם וְלִעֲבֹדוֹ בְּכֹל-לִבְבְּכֶם וּבְכֹל-נַפְשְׁכֶם: וְנִתְמַי מִטָּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֵּת דֶּגְגָה וּמִירִשָׁה וְיִצְהַרְהָ: וְנִתְמַי עֲשׂוֹב בְּשֶׁדֶךְ לְבַקְמָתָהּ וְאֶכְלֵת וּשְׂבַעַת: הַשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן-יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וְעַבְדִּתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְתָרָה אֶפְיֵה בְּכֶם וְעֲצוּ אֶת-הַשְּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר וְהִקְדַּמְתָּה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָה וְאֶבְדַּתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵה אֲשֶׁר הִ' נָתַן לָכֶם: וְשָׁמַתֶּם אֶת-דַּבְרֵי אֱלֹהֵי-עַל-לִבְבְּכֶם וְעַל-נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל-לְבָבְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּהֶם בְּבֵיתָהּ וּבְלִקְוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׂכְרָתָהּ וּבְקוֹמָתָהּ: וְכַתְּבֶתֶם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתְהֶם וּבְשַׁעְרֵיהֶם: לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע הִ' לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם כִּימֵי הַשְּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ:

2. תלמוד בבלי - מסכת ברכות דף יג עמוד א

אמר רבי יהושע בן קרח: למה קדמה פרשת "שמע" ל"והיה אם שמוע"? כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות

3. אלה הדברים (להרב אליהו שליונגר) - פרשת עקב, סימן שיא

למה בעצם יש צורך לקבל קודם עול מלכות שמים ואח"כ עול מצוות?

הנה אומרת הגמרא במס' קידושין (דף ל, ב) "שמתם" סם תם, זכה - נעשית לו סם החיים, לא זכה - נעשית לו סם המוות. אותה תורה בדיוק לעתים היא סם חיים ולעתים היא ח"ו סם המוות. הא כיצד?!

הנה התורה מספרת בפרשת תולדות, "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות". אחז"ל "מה שחמד מנמרוד והרגו ונטלן... שבהן היה משמש את אביו. אמר רשב"ג, כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששימש עשו את אביו. אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות..."

הרי לנו איש כעשו שמבקש לקיים מצוות כיבוד אב בכל ההידורים האפשריים ולשם כך הוא מוכן להרוג את נמרוד כדי להשיג את בגדיו החמודות ולקיים בהם מצות כיבוד אב, הוא הדוגמא למי שהתורה נעשית לו סם המוות.

משום כך קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע, כדי שיקבל קודם עול מ"ש ואח"כ יקיים את המצות, כי רק בדרך זו אדם יכול גם להגשים את מטרת קיום המצוה, ורק כך יוכל להתקדש בקיום המצוה ורק כך התורה נעשית לו לסם החיים.

II. Why Does the Torah Only Mention Physical Reward?

4. כלי יקר - פרשת בחקותי פרק כו פסוק יב

הדעה האחת היא דעת הרמב"ם [הלכות תשובה פרק ט הלכה א] שכל אלו היעודים אינן עיקר השכר, וכל הרעות והטובות שנזכרו כאן בפרשה זו הם מדברים מענין הסרת המונעים לבד, ורצה לומר שאם תשמור מצוותי אסיר ממך כל מונעים כמלחמות וחליים ורעב ויגון באופן שתוכל לעבוד את ה' בלא שום מונע, אבל עיקר השכר של העולם הבא אינו נזכר כאן כדי שיעבוד את בוראו לשמה, ולא מחמת השכר ההוא או מיראת העונש...

5. מסכת אבות - פרק ד משנה ב

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה:

6. רש"י - פרשת עקב פרק יא פסוק יג

והיה אם שמוע תשמעו - אם שמוע בישן תשמעו בחדש.

7. כלי יקר - פרשת בחקותי פרק כו פסוק יב (המשך)

הדעה השלישית היא דעת רבינו בחיי הזקן [בעל המחבר "חובות הלבבות"]... וגם הרמב"ן נטה לדעה זו והוא, שכל היעודים שבתורה הם למעלה מן הטבע, שאין זה דבר טבעי שירדו גשמים בזמן שעושין המצוות ויכלא הגשם מן הארץ כשאין עושין רצונו של מקום ברוך הוא, אמנם מה שתעלה הנפש למקום חוצבה זהו דבר טבעי אל הנשמה ואין זה בדרך פלא, ואחר שמצינו בתורה עונש כרת אל הנפש החוטאת שתהיה נכרתת ממקום חוצבה מזה יש ללמוד שאם לא תחטא שתשוב אל מלונה אל מקום אשר היה שם אוהלה בתחילה...

8. מלבי"ם - פרשת לך לך פרק טו פסוק א

כי לא יצדק לשון "שכר ונתינה" רק על גמול שאינו בטבע הפעולה בעצמה, לא על אושר ושלמות המסובב מן הפעולה בעצמה, כי לא יאמר האב אל בנו אם תלמד אתן לך שכרך שתתחכם, אחר שזה לא יתן לו בשכרו, שהוא מסובב מן הלמוד מעצמו, רק יאמר אם תלמד אעשירך עושר גדול וזה יקרא שכר, ואם כן שכר עולם הבא שהוא נצחיית הנפש והזדככה ושובה אל צרור החיים הוא מסובב מעצמו מן עבודת ה' ואינו שכר ולא יצדק בו נתינה, כי זאת יעשה האדם בעצמו בהתהלכו עם אלהים שבזה ישלים את עצמו, ובהכרח שמה שאמר לו [לאברם] "שכרך הרבה מאד" כוון על שכר עוה"ז שזה אינו רצוף ומסובב מטוב המעשים רק הוא חסד ה' שישלם לו שכר עוה"ז נוסף על מה שהשלים את נפשו לחיי העוה"ב, וע"כ לא נזכר היעוד הרוחני בתורה כי זה אינו שכר רק מקושר עם השלמת נפשו בעיון ובמעשה:

III. Why Rain Specifically?**9. תפארת שמשון (להרב שמשון פינקוס) - ויקרא פרק כו פסוק ד**

מפני מה כל הברכות הגשמיות המוזכרות בתורה על קיום המצוות ועמל התורה הן רק בענייני חקלאות, כגון שדות וכרמים וכדומה? מדוע התורה אינה מבטיחה עשירות בכסף זהב ואבנים טובות או ריבוי נכסים כקרקעות ובתים?

הענין הוא כך: כאשר ברשות האדם כסף וזהב ושאר חפצים יקרים הוא מרגיש את עצמו מבוסס ובטוח, וכבר אין לו את הצורך לתלות את עיניו כלפי השמים ולבקש סייעתא דשמיא, שהרי הברכה כבר ברשותו. זהב אינו מחליד וכסף אינו מתקלקל, והרי בכסף אפשר לקנות הכל, ובטוח הוא בעושרו עד שהוא מרגיש שאפילו אם יהיה רעב בארץ, הוא יקח את ממונו ויסע למדינה אחרת ויחיה שם כמו עשיר.

על כן נותן הקב"ה לאוהבו עשירות כזו שלא תנתק אותו ואת לבו מהקב"ה, אלא עשירות התלויה בגשם ושאר תופעות טבעיות שאינן בשליטת האדם אלא ביד ה' בלבד, ועי"ז ככל שהאדם עשיר יותר ודואג על קיום נכסיו - אדרבה, לבו יותר קשור לשמים וזקוק הוא לתפילה ולבקשת סייעתא דשמיא תמיד.

הרי בנוהג שבעולם, אם יתן עשיר לעני מתנה חשובה ככל שהמתנה גדולה יותר בערכה, כך פוחתת תלות העני בו, עד שאם יתן לו כל כך הרבה שנמצא שהוא עצמו יהיה עשיר, כבר אינו צריך אליו כלל, נמצא שבעצם המתנה הרחיקה את הנותן מהמקבל.

אם גם הקב"ה היה נותן כך מתנות, שכבר לא נצטרך עוד לברכתו והשפעתו - לא היתה זו ברכה אלא הקללה הגדולה ביותר שיכולה להיות! שהרי הטוב האמיתי הוא רק הקירבה אליו ית'. לכן המתנות הגדולות והאמיתיות של הקב"ה הן כאלו שתולדתם שיהיה האדם תלוי בו ית' ועיניו נשואות אליו תמיד.

נמצינו למדים שברכותיו של הקב"ה כפולות הן: ראשית - בברכה עצמה טמון אושר מאין כמוהו. ועוד שככל שהברכה רבה יותר התלות בקב"ה והדביקות בו גדולים יותר.

ומה הן הברכות הגדולות והמתנות היקרות ביותר? הבריאות הבנים והחיים עצמם. דברים אלו אי אפשר לשומרם בכספת, החיים והבריאות, שלנו ושל בנינו, הם ביד ה' והוא אשר שומרם. וכן בענין הפרנסה אפילו כשנראה לכאורה שהמשכורת מגיעה באופן תמידי וקבוע, צריך האדם לדעת שאין הדבר כן אלא הכל עומד תחת רצונו ית' והשגחתו.

אם כך, ירגיש האדם שתמיד נצרך הוא לבקש על פרנסתו ושחייו ובריאותו ובריאות משפחתו מופקדים ביד ה', ויהיו עיניו תמיד תלויות למעלה - כן יתרבו לו ברכות עוד ועוד.

10. דברים - פרק יא

(י) **כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאתָ מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּנְרַע אֶת יַרְעָה וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלָהּ כַּגִּזְיָה הַיָּרֵק: (יא) וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעֹת לְמִטְרַת הַשָּׁמַיִם תִּשְׁטַח מַיִם:**
 (יב) **אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתָּה תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה:**
 (יג) **וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת הַ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ וכו'.**

11. מלבי"ם - שם

(י) **ר"ל כי יפלא מדוע הוציאם מארץ מצרים להכניסם לא"י ומדוע לא נתן להם את ארץ מצרים שהיתה ג"כ ארץ טובה והמצריים נתחייבו עונש על שעבדום וענו אותם והיה מן היושר שישמיד את מצרים ויתן לישראל את ארצם?**
ע"ז משיב שלכן יצאתם מארץ מצרים מפני שמצרים שותה מים מן הנילוס שעולה ומשקה את הארץ פעם א' בשנה, ואינה צריכה למטר השמים, שהמטר הוא השגחתי ויורד בהשגחה ה' הפרטיית וארץ שחיותה מן המטר כלם צריכים בכל עת ועת לרחמי שמים שיתן להם מטר בעתו, אבל מצרים ששותה מן הנהר אין יושביה מצפים לרחמי שמים שכיון שהשקה הנהר את הארץ פעם א' תתן הארץ את יבולה בטבע... וא"צ למטר שהוא השגחתי:
(יא) והארץ, אבל א"י היא ארץ הרים ובקעות ואי אפשר שתשתה מים מן יאור העולה ומשקה שזה רק בארץ מישור, ובהכרח למטר השמים תשתה מים והמטר הוא השגחתי ותלוי ברצון ה' וא"כ היא -
(יב) ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, היא תחת ההשגחה ולא שדורש אותה פעם א' בשנה רק תמיד עיני ה' אלהיך בה כי גידול פירותיה תלויה בהשגחה פרטית מתמדת, וההשגחה נמשכת אחר המעשה אם טוב ואם רע, וא"כ ממילא -
(יג-טו) והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו...

12. תלמוד בבלי - מסכת יומא דף עו עמוד א

שאלו תלמידיו את רשב"י: **מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה?** אמר להם: **אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים**

13. תלמוד בבלי - מסכת תענית דף ב עמוד א

תניא: "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם", איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפלה, וכתוב בתריה "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש". אמר רבי יוחנן: שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן: מפתח של גשמים, מפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים.

14. מהרש"א חידושי אגדות - תענית דף ב עמוד א

וא"ת ומאי קבעי ליה ומגלן דבתפלה הא מפורש בתפלת שלמה בהעצר השמים ולא יהיה מטר וגו' והתפללו וגו' (דברי-הימים-ב פרק ו פסוק כ). וי"ל דקרא לא איירי אלא בהעצר כבר השמים בעי תפלה ע"ז בעת צרה אבל הכא בעי בלאו עת צרה אלא בתפלה קבועה שבכל יום ומגלן ומייתי לה מלעבדו בכל לבבכם וגו' איזה עבודה כו' דאיירי בעבודה ותפלה קבועה שבכל יום

Takeaways:

1. After stating general belief in Hashem, we commit to concretize it in everyday life with mitzvos.
 - a. Mitzvos must be founded on *kabbalas ol malchus shamayim* or they can become warped
2. *Olam Habah* is a natural consequence of building connection w/ Hashem. The material reward in V'haya is bonus (Ramban, Malbim) that allows us to further our connection w/ Him (Rambam)
3. Rain, specifically, allows us to maintain active relationship rather than distancing us (R' Pincus)
 - a. This is a unique feature of Eretz Yisrael: responsive reactions, based on our mitzvos
 - b. No wonder V'haya is source of Tefillah - עבודה שבלב requires constant maintenance